

cionalnog parka Plitvička jezera, koji je obezbijedio modificirani objekt iz svoga programa drvenih kuća za etno-paviljon, etnografska zbirka biti smještena u dvorištu Muzeja.

Osim Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, akciju obnove Muzeja pomogli su sredstvima i uslugom RSIZ u oblasti kulture KRH, Skupština općne Gospić, Konferencija SKH ZO Gospić, Općinska konferencija SKH Gospić, DI Vrhovine, »Elektra« Gospić, Šumarstvo na kršu- Gračac i Projekt-biro iz Gospića.

Širina i iscrpnost radova poduzetnih na Muzeju, mislimo, opravdat će ga ako i svoju 25. godišnjicu proslavi iza zaključanih vrata.

Dio postava Muzeja na Stara čaršija

Muzej na Stara čaršija

Višnja Zgaga

*Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb*

Čaršija je jezgro, bilo grada, naselja, a čine je mnoštvo raznolikih trgovina i radionica. To je ekonomsko-trgovački, privredni centar određenog područja, s dalekim historijskim izvorima, s očuvanim vremenom bivših proizvodnih odnosa i ljudske etike, morala, običajnog prava.

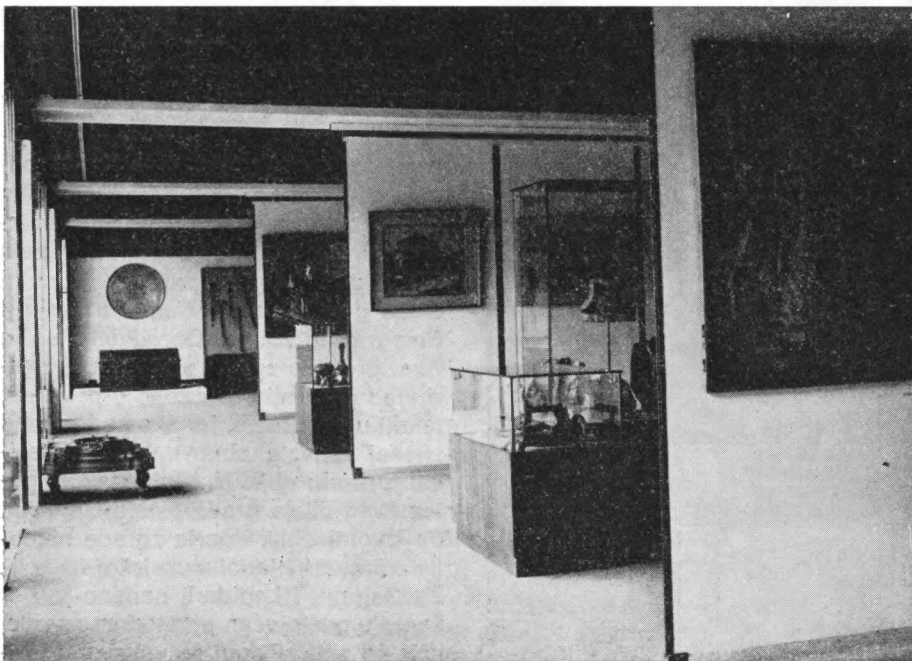
Skopska čaršija danas jedini je autentični životni prostor grada sačuvan nakon potresa. Proteže se od obale Vardara do Bit-pazara. Formirala se oko turskih javnih reprezentativnih građevina, hanova (prenočišta), hama-ma (javnih kupališta), karavan-saraja (svratišta), Kuršumli-hana, Suli-hana,

Kapan-hana. Prema navodima Evlije Čelebije, čaršija je imala 2150 dućana, sagrađena je bila po planu i podijeljena na rajone prema sadržajima. »Sokaci su im čisti i kaldmisan. Svaki dućan krase cvijeće. U čaršiji ima mnogo obrazovanih i čestitih ljudi«, veli Čelebija.

Danas, sa oko tisuću trgovina uglavnom tradicijskih zanata, čaršija je marginalno područje grada što se tiče brige i investicija, a centar života i djelatnosti s oznakama jednog prošlog vremena. Utoliko se čitav prostor skopske čaršije doimlje kao svojevrsan »otvoreni muzej«. Opravdanost ove asocijacije potvrđuje i činjenica da je Muzej grada Skopja (Muzej na grad Skopje) maja 1983. godine, nakon velikih restauratorskih zahvata u zgradi Suli-hana otvorio svoju područnu jedinicu, Muzej Stare skopske čaršije (Muzej na Stara čaršija).

Time je pokazan izrazito suvremeni muzeološki senzibilitet, odnosno stvorena osnova za njegovu realizaciju. Zasada, u svom stalnom postavu u pet prostorija, muzej prezentira predmete obrta koji su postojali u čaršiji, te izložbu slika s motivom čaršije, poznatih makedonskih likovnih umjetnika. U muzeju također postoji bogata dokumentacijska građa o historijatu čaršije. U vrlo osjetljivim i idejno još uvijek nejasnim i neartikuliranim zahvatima obnove i zaštite spomenika kulture, kulturne baštine, Muzej Stare

Izložbeni prostor Muzeja na Stara čaršija

skopske čaršije mogao bi, kao dokumentacijsko-informacijski i komunikacijski centar, što je negdje i zamisao suvremeno zamišljenog muzeja, biti osnov i polazište novog pristupa u teoriji i praksi revitalizacije (obnove) čitavog kompleksa Stare čaršije. Kao mjesto gdje se sažimaju odgovarajući podaci znanosti na bazi kojih je moguće interdisciplinarno prići problemima obnove, obnova koja rezultira kontinuitetom života i rada (arhitektura, urbanizam, povijest umjetnosti, etnologija, sociologija, psihologija), Muzej Stare skopske čaršije mogao bi postati prototip i primjer metodologije pristupa ovim problemima.

O kartoteci izlaganog oružja Povijesnog muzeja Hrvatske

Marija Šercer

Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb

Ideji o izradi kartica izlaganog oružja prethodio je radni zadatak koji se odnosio na sređivanje dokumentacije o izložbama.

Sistematski rad na obradi oružja (inventiranje i izrada kartoteke) započeo je 1967. godine. Uporedo s time priređivale su se izložbe pojedinih vrsta ili skupina oružja koje je obično pratio odgovarajući katalog. Uz ove, nazovimo ih monografske izložbe: »Oružje na motki« (1972), »Jatagani« (1975), »Mačevi, bodeži, noževi« (1927), »Sablje« (1979) i »Tursko oružje« (1982), oružje je izlagano na izložbama didaktičkog karaktera. Bile su to: »Hladno oružje od 13. do 19. stoljeća« (1968), »Umjetnički ukrašeno oružje« (1970) i »Oružje u prošlosti« (1980). Prema tome, oružje je izlagano na osam samostalnih izložbi od kojih su se neke ponovile po nekoliko puta. Tako je na primjer »Oružje na motki« prikazano u Gradskom muzeju u Karlovcu, u Centru za obrazovanje i kulturu općine Peščenica i u Grazu u izložbenoj dvorani Joanneuma. »Jatagani« su izlagani pet puta, i to u Grazu, Valpovu, Iloku, Beogradu i Subotici. »Mačevi, bodeži i noževi« postavljani su u muzejima Dervente i Slavenskog Broda a »Sablje« su izložene još u Grazu. Edukativni postav oružja u muzejskoj prikolici (Muzeobus Povijesnog muzeja Hrvatske) priređen je dva puta (1971, 1973) a prikazivao se u više zagrebačkih škola i tvornica.

U blagovaonici tvornice »Nikola Tesla« izlagano je »Orijentalno oružje« (1973) i »Oružje na motki« (1974).

Oružje je poslužilo kao ilustrativna i dokumentarna građa mnogih povije snih izložbi kao što su, između ostalih, bile »Seljačka buna 1573« (1973), »Bitka na Krbavskom polju« (1974), »Bitka na Mohačkom polju« (1976), »Bitka kod Siska 1593« (1977), »Oslobođenje Hrvatske od Turaka u 17. stoljeću« (1979) i »Vojna krajina u Hrvatskoj« (1981—1982).

U proteklih petnaest godina rada na zbirci oružja priređeno je 8 samostalnih izložbi, 13 izložbi-gostovanja, bilo je 12 suradnji na izložbama, dvije izložbe postavljene su u muzejskoj prikolici a dvije u tvorničkom prostoru. Ukupno je oružje izlagano 37 puta. Ovaj podatak naveo me je na pomisao, da bi bilo zanimljivo saznati koji su predmeti bili najviše izlagani i koji su na neki način zaslužili naziv »šampiona« zbirke oružja.

Naime, treba uzeti u obzir da je rad na obradi zbirke oružja u toku i da se dio oružja, pretežno vatrenog, još nikada nije izlagao. Dosađa je u potpunosti obrađena zbirka hladnog oružja, i to: oružje na motki, mačevi, bodeži, noževi, sablje i jatagani. Obrada vatrenog oružja je u toku. Brojčano stanje zbirke oružja Povijesnog muzeja Hrvatske iznosi, s obzirom na neke nove otkupe, 4268 predmeta.

Rad na izradi kartoteke izlaganog oružja rezultirao je slijedećim podacima. Ukupno je bilo izloženo 1315 predmeta što iznosi približno trećinu zbirke oružja. Najveći broj izlaganih predmeta iste vrste bile su sablje. Zbirka sablji broji ukupno 684 predmeta od kojih je izlagano 260 komada. Primjericice, samo na zagrebačkoj izložbi »Sablje Povijesnog muzeja Hrvatske« bilo je izloženo 230 eksponata. Iza sablji po broju izloženih predmeta slijede puške (143) komada, mačevi (130) komada, jatagani (89 predmeta) i pištolji (91 predmet). Kod ostalih vrsta oružja broj izlaganih predmeta ovisi o veličini zbirke. S obzirom da zbirka oružja Povijesnog muzeja Hrvatske broji svega 42 helearde, 14 »partizana«, četiri korzeke i četiri mlata, oni su svi kad-tad izlagani.

Najizlaganiji predmeti zbirke oružja Povijesnog muzeja Hrvatske bili su jatagani. Izložba »Jatagani Povijesnog muzeja Hrvatske« doživjela je najviše gostovanja pa se među njima nalazi skupina od 44 jatagana koja je čak šest puta izlagana. Među jataganima nalazimo dva predmeta koji su 12 puta uvrštavani na izložbe pa su zasad, po ovoj statistici, najčešće izlagani predmeti zbirke oružja.

Ispitujući karakteristike tridesetak predmeta koji su izlagani od osam do dvanaest puta, ponovno moramo zaključiti da među njima ima najviše jatagana (15 komada).

Jatagan je kao orijentalni nož zanimljiv po konstrukciji i po načinu ukrašavanja. Oba najviše izlagana jatagana (inv. br. 2804 i 2837) imaju svoje specifične karakteristike. Izlagani su na šest didaktičkih i na šest monografskih izložbi. Jatagan (inv. br. 2804) riiedak je primjerak turskog oružja sa sigurnim mjestom nastanka. Prema dešifriranom arapskom tekstu izradio ga je majstor Arif u Sarajevu, vjerojatno u drugoj polovini 19. stoljeća. Bjelokosni držak po kojem se ova vrsta jatagana naziva »bjelosapcima« ukrašen je ukucanim mjedenim kolutićima i čavličima. Ovaj način ukrašavanja koštanih dijelova tipičan je rad sarajevskih nožara. To dokazuju noževi slične izvedbe u drugim jugoslavenskim muzejima. Jatagan (inv. br. 2837) spada također u grupu »bjelosapaca« a po načinu ukrašavanja odgovara jataganima s ukrasom filigrana i koralja. Na listolikom ukrasu sječiva nalazi se po jedno stakleno »oko« zelene boje. Na sječivu je s jedne strane srebrom tauširani medaljon sa Salamonovom zvijezdom a s druge strane nalazi se natpis. Uz poučnu izreku navodi se majstor Abdulah sin hadži Huseinagin i vlasnik Salih-beg. Godina izrade je 1278. po Hidžri (1861—1862). Ovaj jatagan je na didaktičke izložbe uvršten po tipološkim karakteristikama. Na izložbama s težištem na umjetničkoj izvedbi, poka zivan ie zbog dekoracije. Na monografskim izložbama uvršten je u tematsku skupinu u kojoj su prikazani natpisi kao dio dekorativne opreme jatagana. Jatagan (inv. br. 2836) izlagan jedanaest puta, spada u skupinu raskošnih jatagana sa srebrnim okovom drška, ukrasom filigrana i koralja te sa srebrnim koricama. Izrađen je 1224. po Hidžri (1809—1810). To je izuzetan primjer oružja značajan kako zbog tipoloških osebina, tako i zbog umjetničkih kvaliteta. Njemu je sličan jatagan (inv. br. 3080) izložen deset puta. Izradio ga je hadži-Nuh 1803—1804. godine. Veoma je zanimljiv jatagan (inv. br. 3076) s filigranskim ukrasom granula i zrnima tirkiza bez datacije. U ovoj skupini od deset puta izalaganih predmeta nalaze se još dva jatagana. Jedan od njih je jatagan s tamnim koštanim drškom, takozvani »crnosapac« (inv. br. 3075), a drugi je jatagan s mjedenim drškom ukrašen baroknim viticama (inv. br.